

Å UNDERVISE I SIRKUNST

TEKST: Linn Elisabeth Lea Moxness / FOTO: Kristian Wanvik

Sirkunstneren er en som underviser i kunstfaget sirkus, og samtidig arbeider utøvende og skapende, ikke ulikt dansekunstnerens arbeid. En ny masterstudie undersøker sirkunstnerens virke for å bringe sirkunstundervisningens didaktikk inn i manesjen og opp i trapesen.

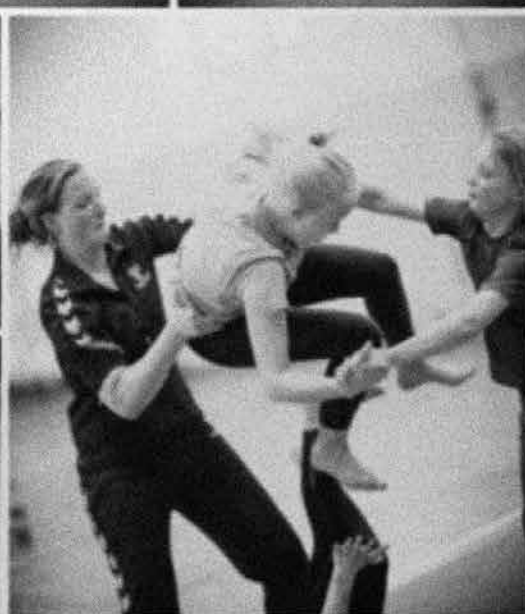
For et sirkus ...

Etter å ha arbeidet mange år som sirkusartist og sirkuslærer i en kulturskole som årlig leverer forestillinger av meget høy kunstnerisk kvalitet, og også sender sirkuselever til internasjonale sirkusskoler, var jeg lei av at mitt fagområde ble sett på som en arena der vi bare lekte og hadde det gøy. Sirkus blir dessverre fortsatt av mange sett på som useriøst fjas og lek, og er på nasjonalt plan en lite anerkjent kunstform. Dette handler selvfølgelig om dårlig forståelse for og manglende innsikt i kunstsjangeren. Etter over et tiår som sirkunstlærer i motvind var det på tide å gå i dybden og undersøke sirkunstundervisningens didaktikk, og fremskrive den slik at den gjorde seg delelig og forståelig for det kulturskolerelaterte feltet og andre som arbeider innenfor kunstfeltet.

Hvem er det som praktiserer sirkunst?

I forbindelse med studien gjennomførte jeg året 2014/2015 en landsdekkende kartlegging av sirkus som pedagogisk praksis i samarbeid med Norsk kulturskoleråd. Gjennom kartleggingen fant jeg at det var 11 kulturskoler, en folkehøyskole og ni private foreninger som tilbyr sirkus som pedagogisk

praksis. Det omfatter litt over 1000 barn og unge som er sirkuselever, hvorav halvparten i kulturskolene og den andre halvparten i det private. Hos kulturskolene er sirkus et svært populært tilbud, og det er i dag like mange på venteliste som det er elever som mottar sirkunstundervisning. Sirkunstundervisningen i de studerte praksisene foregår i store grupper, 14 elever er fordelt på to lærere i økter som varer 90–120 minutter. Her undervises akrobatikk, objektmanipulering (sjonglering med baller, ringer, kjegler, diabolo, tallerken med mer), luftakrobatikk (trapes, tissue, tau, sling, ring, etc.), balanse (linedans, handstående, kunstsykling, stylder & rola), og enda flere disipliner. Undervisningen foregår i gymsal eller andre egnede lokaler. Landets litt over tusen sirkunstelever har selvfølgelig også lærere, og undersøkelsen viste at vi på landsbasis snakker om nærmere 40 sirkunstnere. Det fremgikk også av undersøkelsen, at tettheten i sirkunsttilbud er størst i Trøndelag og på Østlandet. Norge har i motsetning til sine naboland ingen videregående eller høyere utdanning innenfor sirkunst. Vil man trene sirkus på fulltid, kan man ta et år på Fjordane folkehøyskoles sirkuslinje som forberedende for videre studier i utlandet.

Sirkunstundervisning i Trondheim kommunale kulturskole, høsten 2014.

► «Hva jobber du med, egentlig?»

Dette er et spørsmål jeg og studiens sirkunslærerne stadig vekk får høre. Det er ofte barn som spør, men like ofte nye elevers foreldre. Dette insinuerer at det å være sirkuslærer og undervise barn på ettermiddagstid ikke er sett på som en vanlig jobb, og ofte ikke et yrke i det hele tatt. Jeg ønsket å påvirke dette, og et av målene for studien ble derfor å sette ord på sirkunslærerens virke, slik at yrkespraksisens kompleksitet, pedagogiske og kunstneriske ekspertise lettere kunne forstås og anerkjennes av kulturskolene, Norsk Kulturskoleråd, kunst- og kulturfeltet, elever, foreldre og publikum forøvrig. Ved å beskrive og kontekstualisere sirkuslærerens rolle i det kulturskolerelaterte feltet hadde jeg som underliggende mål å styrke sirkus som pedagogisk praksis, og også styrke den videre utviklingen av samtidsirkus som en kunstform i Norge. Jeg valgte derfor å undersøke problemstillingen: *Hvordan praktiserer og hvordan beskriver to sirkuslærere sitt virke som lærer i det kulturskolerelaterte feltet?*

Å beskrive sirkunst, er det en kunst da?

Masterstudien om sirkunstneren og svaret på problemstillingen bygger på empirisk materiale generert gjennom observasjon av sirkunstundervisning, intervju med to sirkunslærere, analyse av deres arbeidslogg og forskningsdeltagernes egen beskrivelse av sin yrkespraksis. I tillegg til dette kommer den før nevnte kartleggingen. Jeg ønsket i forskningsprosessen å se og ikke være sirkunslæreren i utøvelse, og allierte meg derfor med to kolleger som mine forskningsdeltagere. Det var likevel en utfordring å sitte i egen gymsal og observere egne elever, når jeg selv egentlig skulle ha undervist. Jeg valgte derfor å gjennomføre observasjonene i rolle. Som et grep for å skape en distanse mellom meg og elevene tok jeg utgangspunkt i en av de arketyperiske sirkusdisiplinene, klovnen, og dukket opp som Leonora Sirkulus, klovn, sirkusviter og forsker. Leonora kjente ikke meg eller elevene, men var en utenforstående, og gav meg derfor ro til å gjennomføre observasjonene. Jeg observerte og filmet til sammen fire undervisningsøkter på 90–120 minutter. Noen dager etter observasjonene, og etter å ha lest lærernes undervisningslogger fra de aktuelle timene, ble så intervjuene gjennomført.

Den relasjonelle sirkunstmanesjen

Basert på det empiriske materialet generert gjennom observasjonene av sirkunstundervisningen identifiserte jeg seks kategorier som beskriver sirkunslærerens praksis. Gjennom analysen av intervjuene ble det identifisert seks kategorier til, som sirkunslærerne fremholdt som særlig viktige i deres undervisning. Disse kategoriene ble sammen med en kategori basert på det helt sentrale innholdet i undervisningen, *Kropp, sirkunst og samarbeid*, til modellen *Den relasjonelle sirkunstmanesjen*. Den beskriver sirkunslærerens praksis, og er som en modell på den relasjonelle sirkunstdidaktikken et verktøy for å forklare hvordan sirkunslæreren praktiserer sitt virke, og å betrakte som et svar på studiens problemstilling.

Sirkunstneren veileder, og alt er mulig, man må bare finne veien dit. Veien er tid og trening, men finnes like ofte gjennom støtten i fellesskapet og tilliten til sirkunslæreren eller hverandre. Sirkunstnerne i studien fremholdt viktigheten av det sosiale fellesskapet for å kunne opparbeide tillit, og bygge samholdet som er nødvendig for det samarbeidet sirkunsten krever. Sirkunstnerne ser ut til å ha skapt en lærings- og treningskultur som gir rom for å mislykkes og lære av det, og å lykkes og kunne dele sin suksess og kunnskap med hverandre. En lærings- og treningskultur der alle sammen gjennom en undrende og utforskende holdning til sirkunstfaget over tid blir i stand til å vurdere og veilede hverandre til å bli sirkunstnere!

Referanse:

Moxness, L. E. L., (2015) Sirkunstneren. Sirkusundervisning i det kulturskolerelaterte feltet. Masteroppgave i Fag- og yrkesdidaktikk, estetiske fag. Trondheim: NTNU.

DEN RELASJONELLE SIRKUNSTMANESJEN

